

Koerailm: lumi uputab, külm tapab

Parem kuumas kõngeda kui külmas kärvata, ütleb Eesti vanasõna. Euroopas on pakase tõttu hukkunud juba üle saja inimese.

Ain Kallis

Mõni kuu tagasi jälgisime heldinult kauneid lumehelbekesi liuglemas ning muretsesime, egas jõuludeks maa ometi mustaks jää.

Nüüd aga on õige mitu kaaskodanikku pärinud sünoptikult otsekoheselt: “Millal see lumesadu ükskord lakkab?”

Arusaadav — hommikuti muudkui kühvelda ja kühvelda lund, otsides hange alt autot või siis kakerda jalamehena vaevaliselt paksu lume sees.

Külmapoolusel külmetas

Vähe sellest — ka külm kippus elu kallale. Alati olen püüdnud kurtjaid lohutada, öeldes, et on olnud palju hullemaid talvesid. Kui nüüd sai näärikuust kokkuvõtteid teha, avastasin, et “palju” on palju öeldud: käes on üks karmimaid aastaegasid meie kliima ajaloos.

Nimelt saavutas äsja lahkunud jaanuar Tartu 1865. aasta detsembris alanud vaatlusreas külma poolest soliidses kuuenda koha ($-13,8^{\circ}$).

Veel rabavam oli avastus, et detsembrikuu ja jaanuari järgi võttes on käesolev talv keskmise temperatuuriga $-9,3$ kraadi senises pingereas koguni kolmandal kohal.

Ettepoole jäävad vaid tuntud aastavahetused 1941/42 ($-12,7^{\circ}$) ja 1986/87 ($-11,9^{\circ}$). Viimatisel pakaselisel talvel 2002/2003 algus oli kuuenda koha vääriline ($-8,3^{\circ}$).

Ühesõnaga — elame mälestusväärsel ajal, seltsimehed! Nagu paarkümmend aastat tagasi tavatseti öelda.

Kõige jahedam oli elu Jõgevamaal, kus kuu keskmine temperatuur püsis $-14,3$ kraadi ümber. Võrdluseks, Ruhnu oma $-6,9$ kraadiga oli lausa kuurort. Jaanuari miinimumiks mõõdetigi just Jõgeval $-32,4^{\circ}$.

Sademeid tuli lumena keskmiselt üle riigi vaid 25 mm (56% normist). Pole siin midagi imestada, sest kogu see paks lumevaip püsib sulade puudumisel väga kohev. Lume all oli pinnas külmunud 14–49 cm sügavuselt. Ei lasknud too vaip ka merel kauaoodatud jääteid meisterdada.

Kolmandaks hädaks jaanuaris oli tuul. Kui ta puhub pikalt, kõvasti ja edelast, nagu 2005. aasta jaanuaris, tuleb uputus; puhub sedaviisi aga idakaarest, jäävad praamid põhja kinni. Ainukesed, kes nädala jagu

päevi said rõõmustada, olid mu kolleegid, kellel meretaseme prognoosid täkkesse läksid.

Külmapoolusest oli tänavusel tõnisepäeval 17. jaanuaril palju juttu. Juba hommikul võis ühest raadiojaamast kuulda: “Täna 70 aastat tagasi mõõdeti Jõgeva ilmajaama ruumides rekordiline külm –43,5 kraadi!” (Vähe on selliseid uudiseid, mis sõpru sulle otsekohe helistama paneb. Jube lugu tõesti — mis siis veel õues oodata võis!)

Lugesdes lehelugude pealkirju tollastes lehtedes, jääb tõesti mulje, et pakane tekitas ka siis paksu pahandust. Muu hulgas sain teada, mis tegelikult teeb häält kõva külma aegu.

Päevalehes kirjutati, et “Hiiumaal oli korraks nii külm, et naakui jala maha pani, see maa külges kinnikülmand oli. Tahtsid keia, pidid jalgu maa külgest lahti kiskuma. Ja pole see naasama vaikselt lahti tulnd. Ikka samm ja pauk, samm ja pauk”.

Vene talv Lääne-Euroopas

Nüüd pole enam mingit kahtlust — karm talv sunnib valitsusi Läänes mõtlema mitte ainult kasvahoonegaaside peale. “Päris” gaasi tulekuks tehakse valla kõik ukсед, sest “parem kuumas kõngeda kui külmas kärvata”.

Ja külm oli Euroopas igal pool. Pakase tõttu hukkunuid olevat kokku juba üle saja. Ainuüksi Rumeenias kaotas elu vähemalt 22 inimest (külma oli seal –34 kraadi!), Poolas 42, Ukrainas 27. Lennuväljad on päevi suletud, maanteed umbes, elektriliinid katkenud.

Aga ega mujal maailmas kergem ole. Mongoolias hukkus 40kraadises pakases kümneid tuhandeid kariloomi, Indias ja Nepalis suri –1kraadise külma tõttu 170 elanikku.

Melbourne kannatab viimase 108 aasta tõsiseima kuumalaine käes — päevasel ajal kerkivad näidud juba 42 kraadini.

Peruusse ei tasu minna — nii nagu nelja aasta eest, jäid ka nüüd tuhanded inkade linnade imetlejad mudavoolude taha lõksu.